

Két ismeretlen Madách-levél

1846-ban Szecsődy János az alábbi kéréssel fordult a hercegprimáshoz:

„Nagy Méltóságú Herceg Primás
Kegyelmes Uram!¹

Vadkerten, Herczegséged városában,² azon belső telek, mellyen Ns Nógrádmegyének a katona tiszt szállásul szolgált, s' 1844.^k évbe leégett épületje állott, Herczegséged' rendelkezése alá vissza szállván; ennek rám ruháztatásáért annyival inkább bátor vagyok Herczegséged' kegyességéhez mély alázattal folyamodni, mivel én is azon Megyének szülöttje vagyok, mellynek Herczegséged,³ 's ugyan abba, oskolai pályámról 1809.^k évbe, midőn á hazát, 's thrónt leg nagyobb vész fenyegette, ezeknek védelmekre önként fegyvert fogtam, 's á Győri véres ütközetbe mind á két lábom keresztül lövetése, 's több apró sebek kapása után francia fogságba estem, honnét ki szabadulván, hadnagyi rangra érdemesítve, á Ns., felkelt sereg' elosztotával, Ns Veszprém Vármegyét eleinte á jegyzői hivatalba, utóbb mint biztos 1822.^k évig szakadatlanul szolgáltam. 1822.^k évbe Nógrádba költözködvén, hol azonnal tiszt, esküdti, nyolcz év óta pedig biztos hivatalt viseltem, 's viselek. Bátorit azaz édes remény, hogy Herczegséged érintett hazafiúi tsekély érdemeimet, és azt, hogy á Vadkerti gyakoribb tüzvész alatt, számos gyermekü atya létemre tetemesen megkárosultam, nagylelkűen figyelembe veszi, 's az érintett pusztá telket nekem ajándékozni kegyeskedik.

Alázatos kérésem ujítása mellett, a' leg mélyebb tisztelettel vagyok Herczegségednek

Vadkerten, 1846^k októb. 27-én.

alázatos szolgája.
Szecsődy János⁴
rends. biztos mb.”

Az ügy azonban — úgy tűnik — nem intéződött el ezért kérhette meg felettesét, hogy támogassa kérését. A főbiztos (Madách Imre) a következő levelet intézte Kopácsy József primáshoz:

„Nagyméltóságú Herceg Primás,
Kegyelmes Uram!

Sokkal csekélyebbnek érzem ugyan magamat, hogyszem képzeljem miként, valaki pártolására emelt gyenge szavam nyomossággal bírhatna: de már mint hivatali főnök is, kötelesnek érzem magam, hivatali társamnak alázatos kérését, tőlem telhető, bár mi kis mértékben is előmozdítani; különösen pedig midőn mint á folyamodónak személyes érdemei, mint Herczegségednek legközelebb is tapasztalt nagylelkűségét⁵ bizonyosan könyörületre indító körülmények szentesítik á tárgyat, úgy hogy enyémmél sokkal hatályosb' pártoló szóra is méltó volna. De hisz ismeretes Herczegséged' nagylelkűsége, melly előtt á leg gyengébb szó is számolhat meghalgtásra, ha á szó piperetlen érdem, álarczatlan szükség, és valódi keresztényi kegy igénybe vételének szava. Bocsánatot reményelve ezért alkalmatlankodásomért; alázatos könyörgésemnek ujonani ajánlása mellett; Herczegségednek nagybecsü jöltevő könyörületét bizton reményelve, á leg mélyebb tisztelettel vagyok B. Gyarmathon 1846 Nov. 18-án Herczegségednek

alázatos szolgája
Madách Imre
f. biztos”

Hogy á siker bizonyos legyen, Madách á primás titkárának, Haynald Lajosnak á pártfogását is kéri.

Az összehajtott levélpapir külsején á következő címzés áll:

¹ Ebben az időben (1838—1847) Kopácsy József volt á primás. Vö. TÖRÖK JÁNOS: Magyarország primásai. Bp., 1859.

² Érsekvadkertől (Nógrád vm) van szó, mely á török kiverése után, 1848-ig á mindenkori esztergomi érsek tulajdona volt. FISCHER JÁNOS: Érsekvadkert agrár népessége és mezőgazdálkodása. Kézirat á Közgazdasági Egyletem könyvtárában.

³ Mindketten Veszprém megyében születtek. HORNIG KÁROLY: Veszprém múltja és jelenje. Veszprém, 1930.

⁴ Szecsődy János valóban 1822-ben költözött á nógrád megyei Kürtörsre. 1832 óta csendbiztosként szolgált á megyét. BOROVSKY SAMU szerk.: Nógrád vármegye. Bp., én.

⁵ Nem sikerült kideríteni, hogy e sorok mire céloznak.

„Hajnald Lajos Úrnak
Primás Ő Herczagsége titoknokának s. a. t.
Megkülömböztetett tisztelettel

Esztergomban
Az érseki lakban”

Belül a szöveg:

B. Gyarmath
1846 : 11,18án

„Különösen Tisztelt
Fő-Tisztelendő Titoknok Ur!

Ugyancsak ma bátorkodtam Primás Ő Herczagségének egy levelemmel alkalmatlankodni, mellyben Szecsődy János megyénkbeli rendsz. biztosnak alázatos folyamodását, nagybecsű pártfogásában ajánlom. Ajánlom pedig mint személyes becsületessége, mind érdemeinél fogva, Ő Herczagségének igen jólismért határtalan kegyességébe és pártfogásába, hiszem hogy nem pártolok méltatlant, annál fogva is sikert kívánva csekély szózatomnak; miután Főtisztelendő Úrnak szerencsés voltam tapasztalni irántam szives baráti hajlamát; 's igen jól ismerek az ilyen dolgokbani hatalmas pártfogásának befolyását; mint ugyis megyénk fiát igen kérem Főtisztelendő Titoknok urat, méltoztassék kegyesen e kérelem sikerbe menetelét részéről szinte becses pártolásával előmozdítani. — Egyébb iránt kérésemet ujtva, nagybecsű szivességébe zárt megkülömböztet (sic) tisztelettel maradtam

Főtisztelendő titoknok úrnak

alázatos szolgálja
Madách Imre”

Szecsődy János kérvényét és Madáchnak a primáshoz írott levelét az esztergomi Primási Levéltárban, a Haynald Lajosnak szólót pedig a kalocsai Érseki Könyvtárban őrzik.⁶

Kőhegyi Mihály

Csiky Gergely levele szerb fordítójához

A XIX. században igen élénkek voltak a magyar-szerb kulturális és irodalmi kapcsolatok. Főleg a szerbek mutattak nagy érdeklődést a magyar irodalom alkotásai iránt, s Petőfi, Arany, Jókai, Madách, Mikszáth és más íróink műveit fordították szép számmal. Színházaikban számos magyar darabot, Szigligeti Ede, Szigeti József, Tóth Ede népszínműveit, valamint Obernyik – Egressy *Brankovics György* című tragédiáját (hogy csak a legfontosabbakat említsük) sikeresen adták elő. A budapesti színházi eseményeket figyelemmel kísérték és elsősorban a Nemzeti Színház mősora, mind az újvidéki *Szerb Nemzeti Színház*, mind a belgrádi *Szerb Királyi Nemzeti Színház* repertoárjára hatott. (Az út a belgrádi színpadra nem minden esetben Újvidéken keresztül vezetett, pl. Tóth Ede *Falu rosszát* a szerb fővárosban 1881-ben, Újvidéken pedig csak 1884-ben mutatták be!)

A múlt század nyolcvanas éveinek elején a szerb színházi szakemberek Csiky Gergely műveinek színpadi sikereire is felfigyeltek és darabjainak fordítási engedélye iránt kezdtek érdeklődni. Ezt a körülményt ékesen bizonyítja a neves magyar drámaíró levele, melyet Újvidéken a *Szerb Matica* (Matica srpska) kéziratárában 18.955. sz. alatt őriznek, s mely a következőképpen hangzik:

Igen tisztelt Uram!

A Sötét pont és Buborékok cz. darabjaimnak szerb nyelvre való fordításába szivesen belegegyezem, minden díj nélkül, ha a darabok csak Magyarországon adatnak elő. Ha azonban külföldön, például a belgrádi színházban is színre kerülne, szerzői jogom elismerésül mind-egyik darabért egy-egy aranyat kívánok. Arra is kérem, hogy ha nyomtatásban megjelenék, sziveskedjék egy példányt nekem is küldeni.

Teljes tisztelettel
Budapest, 1886. febr. 28.

Csiky Gergely

⁶ Az anyag jelzet nélküli és rendezetlen. A kalocsai levélre Dr. HUSZÁR JENŐ könyvtáros hívta fel a figyelmemet. A másik kettőt, ennek útmutatása nyomán, az esztergomi Érseki Főhivatal volt szives kérésre megkeresni. Fogadják érte köszönetemet.